

Bir Heykeli İçin Taş...

Bizden milyonlarca yıl önce oluşmuş taşları elimize alıp yontmak, onlara düşüncelerimizdeki, hayallerimizdeki şekilleri vermek, yontarak o malzemeye şuur ve kimlik yüklemek gibi bir iddiamız var ki, bu da egonun aktif olduğu bir meca olsa gerek... Taşı yontmak işine kaptırdıkça kendinizi de yonttuğunuzu hissediyorsunuz...

Filinta ÖNAL
Filinta Önal Yontu Atelyesi,
Ostim, ANKARA

filintaonal@gmail.com

Kayalık gezegenimizin ve insanoğlunun varoluşunda ve tüm gelişiminde belirleyici olan en temel malzemelerden biri taştır desek yanlış olmaz. Biz heykelticilerin daha çok tercih ettiği taşlar olan mermer türlerinin inanılmaz basınç ve sıcaklık ile metamorfoza (başkalaşıma) uğrayarak oluşması ise adeta sihirli bir süreç. Doğa tarafından çok uzun süreler sonucunda oluşturulan, insanoğlunun varoluşundan çok öncelerden beri var olmuş olan, bizlerden sonra da gezegenimiz yaşadıkça var olacak olan bir malzemedir taş.

Uygarlığın, mimari ve güzel sanatlar dalları ile yükselişi de ilk çağlardan beri hep taş ile olmuştur. Biz insanlar ise, çeşitli sebepler ile işlediğimiz taşların varoluşlarından bu yana geçen zaman ile kıyaslırsak saniyeler kadar kısa olan şu kısacık ömrümüzde, ölümsüzlüğü aramak, kalıcı olmak, eser bırakarak ölümsüzleşmek gibi düşüncelerle sanatsal üretim yapmaktayız sanırım. Her ne kadar taştan önce kendi egomuzu yontmamız gerekse de bizden milyonlarca yıl önce oluşmuş olan, adeta tüm yer tarihinin belleğini içinde barındıran zamanın süzgeci gibi olan doğal taşları elimize alıp yontmak, onlara düşüncelerimizdeki, hayallerimizdeki şekilleri vermek, yontarak o malzemeye şuur ve kimlik yüklemek gibi bir iddiamız var ki, bu da egonun aktif olduğu bir mecra olsa gerek (Şekil 1).

Kişisel olarak taşla ilişkim buna benzer şekilde başlamıştı, okulun bahçesinde bir tır dolusu taş bloğu gördüğümde içimde oluşan heyecan ve o koca bloklar karşısında duyduğum saygıyı unutamam. Yıllarca irili ufaklı heykeller için tonlarca mermer, kireçtaşı, andezit ve granit yonttum, aslında taşlar da beni yonttu. Bu süreci şöyle anlatabilirim: Önce karşımda benden milyonlarca yıl önce var olmuş ve benden milyonlarca yıl sonra da var olacak olan bir malzeme var. Onun için bu malzemeye saygıyla yaklaşmak gerekiyor. Şu kısacık varoluşumun o anki süreçlerinde, o taş ile karşılaşıyorum. Aklımda olan bir tasarımı aktarmak için çekiç ve murç ile ilk darbeyi vurduğumda, taşın molekül bağları gevşiyor, kopuyor ve bir parçası kırılıp düşüyor. Yontu işi böylece devam ederken o taş başkalaşıyor, başlangıçtaki taş değil. Ben de başlangıçtaki duyguda olmadığım için, malzeme ile birlikte başkalaşıyoruz. Bu noktada durup taşı dinlemeye başlıyorum. İstersem elimdeki teknoloji ve hesap yöntemleri ile aklımdaki tasarım, ya da önceden hazırlamış olduğum maket ya da çizimi birebir o taşta aktarabilirim. Hayır, o zaman o teknik bir iş oluyor, taşın içindeki sırları keşfedemem. Bazen taşın içindeki demir ya da silis damarları size direnir, çekici vurduğunuzda keski geri teper, elmas kesici diskler aşınır yanar. Taş direnir. Orada durup taşı dinleyecek olursanız, size “dur bak, beni dinle, sana içim-

Şekil 1: Filinta Önal bir eser üzerinde çalışırken.

deki sırları açabilirim, beni bu şekilde zorlama” dediğini duyarsınız.

Artık ne ben, ne de taş eskisi gibi değildir, o sebeple doğaçlamanın ve malzemenin sırlarının keşfi işte bu noktada başlar. Başlangıçta düşündüğünüzden biraz daha farklı, ama çok daha güzel bir sonuca doğru yaklaşmışsınızdır. Sanat burada başlar, belirir, yeşerir. Bu diyalektiktir. Taşı yontmak işine kaptırdıkça kendinizi de yonttuğunuzu hissediyorsunuz. Taş ve taş yontucusunun ilişkisi bir tür diyaloga dönüşüyor Başlangıçtaki iddia ve egonun yerini heyecanlı bir mutluluk ve tatmin duygusu alıyor, sanki ölümsüzlüğe ulaşmaya çalışan bir hiçmiş gibi hissediyorsunuz (Şekil 2).

Bir de taşa ne verirsiniz onu alıyorsunuz. Ne kadar ilgi ve mesai, o kadar iyi sonuç. Taş asla ihanet etmez, ama insan öyle mi?

Şekil 2: Narin hayat: bebekli heykel, yazar tarafından 240 cm boyunda 4.5 ton ağırlığındaki mermer bloka yontuldu.

Kişisel olarak işlerimde tercih ettiğim malzemeler genellikle mermer. İç mekan ve küçük

boyutlu sergi işleri için çoğunlukla Afyon beyazı kullanıyorum. Kristalleri küçük ve rengi homojen. Temiz beyaz ve güzel parlıyor. Dış mekânlarda kullanılacak anıtsal projelerde (anıt heykel, anıt mezar, vb) Marmara mermeri ya da Denizli travertenini tercih ediyorum.

Marmara mermerini tercih etmemin sebebi sert ve sağlam oluşu, ayrıca içindeki gri renk çevreyle geçiş ve renk uyumu sağlıyor, diğer siyah çizgiler ve geneldeki koyu renk ise içerisindeki demirden ileri gelmekte, ki bu da dekoratifliğin yanı sıra sert hava koşullarına karşı dayanıklılık veriyor. Kalıcılık önemli. Yer yer Muğla, Uşak beyazlarını da kullandığım oluyor, ancak onların kristalleri orta büyüklükte, su ve karı daha çabuk emebiliyor ki, bu da istediğimiz bir şey değil. O taşlar kendi var oldukları coğrafyalarda dayanıklı olabilir daha sert koşullarda değil. Renkli taşları ise içlerinde çatlaklar olduğundan dolayı daha küçük parçalar halinde işlemek mümkün. Kullandığım başlıca renkli taşlar Elazığ vişne, Kastamonu pembe, Ezine mavi, Ege kahve, Karabük petrol yeşili, Antakya siyah ve yeşil serpantin, Nevşehir oniks olmuştur.

Bronz döküm anıt heykel ve büstlerin kaidelerinde genellikle andezit ve granit tercih etmemin sebebi, bronz ile olan renk uyumu ve şüphesiz sağlamlık faktörleridir.

Yıllardır taş almak için Afyon’dan Marmara Adası’na, Çanakkale’den Elazığ’a, Muğla Ya-tağan’dan Diyarbakır’a, Kastamonu’dan Van’a, Balıkesir’den Antakya’ya kadar pek çok taş ocağını ve imalatçıları dolaşmışımdır. Gördüğüm kadarıyla ülkemizin hemen hemen her yerinde çok çeşitli özelliklerde taşlar bulunmakta. Kimileri ham madde ve yapı taşı olan, çoğunluğu ise dekoratif özellikler gösteren çok çeşitli doğal taş ve mermer madenlerimiz mevcut. Dünyada bu kalite ve çeşitlilikte taş olmayan ülkeler olduğunu da düşünürsek sadece yerli taş ve taş endüstrisinin desteklenmesi, taş işleyen makine teknolojilerinin geliştirilmesi ile kalkınmaya büyük katkılar sağlayabileceğimiz şüphesiz.

Traverten taşının en geniş anlamda kullanıldığı yapı Anıtkabir’dir. Aslanlı yoldaki heykeller, diğer kısımlardaki ve kulelerdeki rölyef ve anıt heykeller hep traverten taşından yapılmıştır (Şekil 3).

Şekil 3: Anıtkabir aslanlı yol üzerindeki travertenlerden yapılmış Türk Kadınları ve Türk Erkekleri grup heykelleri (Eserlerin Heykeltıraşı Hüseyin Özkan).